

КОДЕКС СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ

(підготовлений членами Асоціації українських правників–працівниками Інституту законодавчих передбачень і правової експертизи під керівництвом проф. Костицького В.В. (з врахуванням проекту, розробленого у Раді суддів України, а також Бангалорських принципів поведінки суддів)

ПРЕАМБУЛА

Здійснення правосуддя, реалізація суспільних завдань судової гілки влади та права кожного на судовий захист на основі принципів верховенства права та соціальної справедливості, провадження судочинства від імені держави Україна та Українського народу виключно на підставі Конституції та законів України висувають високі вимоги до моральності кожного судді.

Усвідомлюючи значимість своєї місії, відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями, з метою зміцнення та підтримки віри суспільства в справедливий суд, довіри до судової влади, судді України вважають, що зобов'язані демонструвати і просувати високі морально-етичні стандарти поведінки, тому добровільно беруть на себе більш істотні обмеження, пов'язані із дотриманням морально-етичних норм як у професійній, так і в позасудовій діяльності та особистому житті;

Керуючись Конституцією України, Законом України «Про судоустрій і статус суддів»;

Враховуючи норми міжнародного права, зокрема статтю 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, за якою кожна людина має право на справедливий і відкритий розгляд справи «впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, створеним відповідно до закону»; Міжнародний пакт про громадянські та політичні права; Основні принципи ООН щодо незалежності правосуддя, які були схвалені резолюціями Генеральної Асамблеї ООН у листопаді та грудні 1985 року; Рекомендації щодо ефективного впровадження Основних принципів незалежності судових органів, схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 15 грудня 1989 року; Бангалорські принципи поведінки суддів, схвалені резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН 27 липня 2006 року;

Беручи до уваги

право кожного на справедливий і відкритий розгляд його справи незалежним та неупередженим судом,

що компетентність, незалежність та неупередженість суддів є гарантією захисту прав людини і що можливість реалізації цих прав залежить від справедливості у здійсненні правосуддя,

що незалежність судових органів є запорукою утвердження верховенства права,

що довіра суспільства до судової влади, впевненість громадськості у моральному авторитеті, чесності та непідкупності суддів, дотримання ними етичних стандартів мають важливе значення в демократичному суспільстві,

з'їзд суддів України приймає цей Кодекс суддівської етики (надалі – Кодекс), положення якого спрямовані на встановлення морально-етичних стандартів, пов'язаних зі статусом судді.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Кодекс суддівської етики ухвалюється як акт добровільного волевиявлення суддівського самоврядування і закріплює морально-етичні вимоги щодо суддів, систему моральних норм і принципів та професійних етичних стандартів для суддів.

Морально-етичні вимоги щодо суддів для цілей цього Кодексу охоплюють норми та принципи суспільної моралі, стандарти професійної суддівської етики та морально-етичні вимоги щодо поведінки судді у позасудовій діяльності та особистому житті.

Суспільна мораль це системи етичних цінностей, норм і правил поведінки, які сформувалися в українському суспільстві упродовж його розвитку і сприймаються усім суспільством або його абсолютною більшістю як моральні імперативи життя і поведінки.

Норми і принципи суспільної моралі – це загальноприйняті вимоги щодо поведінки людей, які сприймаються абсолютною більшістю суспільства або усім суспільством як моральні імперативи.

Стандарти професійної суддівської етики – це визначені суддівським співтовариством та затверджені з'їздом суддів України вимоги щодо поведінки судді у судовому процесі, у суді та у спілкуванні в рамках професійного середовища юристів.

Суддя не може посилається на незнання норм і принципів суспільної моралі, стандартів професійної етики, які на думку поміркованої, розумної, законослухняної та поінформованої людини, є моральними імперативами суспільного життя та умовою перебування на посаді судді.

Кандидати на посаду судді з моменту подання заяви до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України беруть на себе обов'язки та обмеження, які встановлені цим Кодексом для суддів.

РОЗДІЛ 1. МОРАЛЬНО – ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ПОВЕДІНКИ СУДДІ

Стаття 1. Незалежність

1.1. Незалежність судді при здійсненні правосуддя є передумовою верховенства права та невід'ємною складовою справедливого розгляду справи у суді.

1.2. Суддя повинен поводитись таким чином, щоб його незалежність була очевидна для сторін, які беруть участь у розгляді справи, для громадськості, для органів державної влади та місцевого самоврядування, засобів масової інформації, громадянського суспільства у цілому.

1.3. При прийнятті рішень суддя має бути незалежним від думки своїх колег та адміністрації суду.

1.4. Суддя має демонструвати високі морально-етичні стандарти поведінки з метою поглиблення довіри суспільства до правосуддя та судових органів, підтримки інституційної та функціональної незалежності судової влади.

1.5. Суддя має уникати недоброчесних зв'язків, які, на думку громади, можуть вплинути на його незалежність та неупередженість.

Стаття 2. Неупередженість

2.1. Неупередженість є необхідною умовою належного виконання суддею своїх обов'язків, яка виявляється у змісті судових рішень та під час судового процесу, висловлюваннях та поведінці судді.

2.2. Суддя має дбати про те, щоб його поведінка в залі суду і поза ним сприяла збереженню і поглибленню переконання суспільства у неупередженості судді при здійсненні ним своїх професійних обов'язків.

2.3. Суддя зобов'язаний взяти самовідвід у випадках, передбачених процесуальним законом.

Суддя може взяти самовідвід коли відчуває прихильність або упередженість щодо однієї сторони, або має особисту інформацію щодо спірних правовідносин, які можуть вплинути на прийняття рішення, крім випадків, коли жоден суддя не може бути призначений для розгляду справи відповідно до процесуального закону, або з огляду на терміновість справи, якщо відкладення її вирішення може призвести до серйозних наслідків для суспільства чи прав і свобод особи.

Обґрунтований самовідвід судді не є підставою для притягнення його до будь-якої відповідальності, в тому числі і за порушення присяги, оскільки свідчить про

сумлінне виконання суддею своїх обов'язків. Обґрунтування самовідводу не можуть піддаватись сумніву.

Разом з тим, суддя не може зловживати правом на самовідвід з метою уникнення розгляду конкретної справи.

2.4. Суддя має уникати позапроцесуального спілкування з однією стороною або її представником у справі за відсутності іншої сторони.

2.5. Суддя має поважати право суспільства на інформацію про суд і правосуддя, сприяти принципу гласності судового процесу.

Разом з цим, суддя має утримуватись від висловлювань, зустрічей та заходів, які можуть створити обґрунтовані сумніви щодо його неупередженості у конкретній справі до ухвалення рішення по даній справі.

2.6. Суддя не має права розголошувати інформацію, що стала йому відома у зв'язку з розглядом справи у процесі підготовки справи до розгляду, судовому засіданні.

2.7. Суддя не може робити публічні заяви, коментувати в засобах масової інформації справи, які перебувають у провадженні суду, та піддавати сумніву судові рішення, що набрали законної сили.

Стаття 3. Чесність та непідкупність

3.1. Чесність і непідкупність судді є основоположними принципами справедливого судочинства.

3.2. Суддя не повинен приймати подарунки, заповіти, позики або послуги, якщо такі дії, на розсуд поміркованої, розумної, законослухняної та поінформованої людини, можуть створити враження впливу на рішення у справі, яка перебуває на розгляді судді, або спричинити конфлікт між обов'язками судді та його особистими інтересами.

3.3. Суддя має бути обізнаним про свої матеріальні інтереси та вживати розумних заходів задля того, щоб бути обізнаним про матеріальні інтереси членів своєї сім'ї.

3.4. Суддя не повинен допускати використання статусу та авторитету судді або престижу суду, штату чи ресурсу суду задля задоволення власних інтересів та інтересів членів своєї сім'ї.

Стаття 4. Справедливість судді

4.1. Поведінка судді має демонструвати справедливість судової влади та судді в рамках розуміння справедливості на думку поміркованої, розумної, законослухняної та поінформованої людини.

4.2. При ухваленні рішення суддя керується вимогами закону, своєю правосвідомістю та правовою культурою, враховує, що право є рівною мірою справедливості і добра.

4.3. Суддя має усвідомлювати, що він представляє судову владу держави, не допускати зі свого боку поведінки, яка може зашкодити авторитету суду. Разом з цим, суддя має реагувати в рамках наданих йому повноважень та процедури на прояви неповаги до суду.

РОЗДІЛ 2. НОРМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СУДДІ

Стаття 5. Норми професійної етики судді

5.1. Дії, зовнішній вигляд та поведінка судді повинні відповідати нормам суспільної моралі та професійним етичним стандартам.

5.2. Суддя повинен виконувати свою професійну функцію незалежно, виходячи з фактів, встановлених на підставі власної оцінки доказів, розуміння закону, верховенства права, не зважаючи на будь-які зовнішні впливи, стимули, загрози, втручання або публічну критику.

5.3. Суддя має уникати участі у громадських заходах, які, на думку досвідченої, законослухняної, поінформованої та поміркованої людини, можуть зашкодити його статусу судді, підірвати повагу до судової влади та негативно вплинути на здійснення правосуддя.

5.4. Суддя повинен надавати пріоритет судовій функції над всіма іншими видами діяльності.

5.5. Суддя не може належати до політичних партій та профспілок, брати участь в організації політичних заходів, мати представницький мандат, обіймати оплачувані посади та виконувати іншу оплачувану роботу, окрім наукової, викладацької та творчої.

5.6. Суддя не може здійснювати фінансову діяльність, займатись особисто або через представників підприємницькою діяльністю.

5.7. Суддя не повинен займатись юридичною практикою впродовж періоду свого перебування на посаді судді, за винятком справ, пов'язаних із членами його родини, якщо вони не перешкоджають виконанню обов'язків судді.

5.8. Наявність конфлікту особистих інтересів судді з професійними обов'язками є підставою для самовідводу судді.

5.9. Суддя не може розглядати справу за наявності обставин, які, на думку поміркованої, розумної, законослухняної та поінформованої людини, можуть здаватися такими, що створюють конфлікт особистих інтересів судді з професійними обов'язками, за умови, якщо він повідомив про існування таких обставин сторони і вони не заперечують проти продовження слухання справи даним суддею. Така згода сторін не може бути прийнятна у випадку розгляду кримінальних справ та справ, у яких однією із сторін є держава.

Стаття 6. Рівність

6.1. Суддя повинен усвідомлювати різноманітність суспільства та забезпечувати рівність у ставленні до всіх осіб, чиї справи розглядаються в суді, незалежно від раси, статі, віку, інвалідності, сімейного стану, соціально-економічного становища, національного походження, світоглядних та релігійних переконань, тощо.

6.2. Суддя повинен виконувати свої обов'язки у рамках процесуального законодавства, демонструючи повагу до всіх учасників судового процесу, вимагати від усіх учасників судового процесу утримуватись від вияву словами або поведінкою прихильності чи упередженості на підставах, що не стосуються суті справи та не мають правового значення для предмету спору і не можуть бути юридично обґрунтованими.

6.3. Суддя повинен демонструвати чемність, вміння володіти собою та повагу до членів правової спільноти, сторін у справі, не повинен застосовувати ворожі, образливі слова та заяви як в рішеннях суду так і при спілкуванні з учасниками судового розгляду.

6.4. Суддя, який перебуває на адміністративній посаді в суді, повинен утримуватись від поведінки, дій або висловлювань, що можуть призвести до втрати віри в рівність статусу суддів і в колективне управління внутрішньою діяльністю судів.

Стаття 7. Компетентність і старанність

7.1. Компетентність і старанність є передумовами належного виконання суддею своїх обов'язків.

7.2. Суддя повинен докладати розумних зусиль для збереження і вдосконалення власних знань, умінь, особистих якостей, які необхідні для виконання ним своїх професійних обов'язків, повинен бути проінформованим про суттєві зміни у міжнародному праві і національному законодавстві.

7.3. Суддя зобов'язаний в обсягах, що передбачені законодавством, підвищувати свій професійний рівень у відповідних закладах та установах.

7.4. Суддя не повинен утримуватись від дій або ж вдаватись до дій, які, на думку розсудливої, законослухняної, поінформованої та поміркованої людини, можуть привести до висновків щодо недбалого виконання ним своїх обов'язків.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СУДДІ. ЗАХИСТ ЧЕСТІ І ГІДНОСТІ СУДДІ

Стаття 8. Організаційне забезпечення дотримання професійної етики судді.

8.1. Питання дотримання суддею вимог цього Кодексу відповідно до закону розглядаються органами суддівського самоврядування, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, Вищою радою юстиції.

8.2. Для забезпечення попереднього неупередженого та об'єктивного експертного розгляду питань дотримання суддями норм і принципів суспільної моралі та професійних етичних стандартів створюється Комісія етики суддів.

8.3. Комісія етики суддів обирається з'їздом суддів України за поданням Вищою кваліфікаційною комісією суддів України та діє на підставі Положення, яке затверджується Радою суддів України.

8.4. За наявності інформації про порушення суддею вимог цього Кодексу та неетичну поведінку Комісія етики суддів проводить попередню перевірку оприлюднених відомостей на предмет наявності або відсутності у діяннях судді порушень норм і принципів суспільної моралі та професійних етичних стандартів і ухвалює з цього приводу мотивоване експертне рішення, яке вносить на розгляд органам суддівського самоврядування, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, Вищій раді юстиції.

Стаття 9. Захист честі і гідності судді

9.1. Факт оприлюднення у засобах масової інформації або за письмовою заявою фізичних чи юридичних осіб повідомлень про порушення суддею цього Кодексу або неетичну поведінку судді не є підставою для притягнення судді до відповідальності або звільнення з посади, але є достатньою підставою для вивчення цих повідомлень відповідно до закону та цього Кодексу.

9.2. Якщо в оприлюдненій інформації щодо порушення суддею норм і принципів суспільної моралі та професійної етики містяться відомості про порушення суддею Закону України «Про захист суспільної моралі», Комісія етики суддів, орган суддівського самоврядування, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Вища рада юстиції можуть звернутися за до Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі, яка відповідно до закону публічно ухвалює рішення та надає висновок.

Рішення Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі не є обов'язковим для виконання, а висновок Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі може враховуватися при ухваленні рішення щодо порушення суддею норм суспільної моралі або стандартів професійної етики, цього Кодексу органом суддівського самоврядування, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, Вищою радою юстиції, Комісією етики суддів.

9.3. Рішення Комісії етики суддів може бути оскаржене до Ради суддів України або у судовому порядку.

9.4. У випадку виявлення необґрунтованих звинувачень у порушенні суддею професійної етики або норм і принципів суспільної моралі Комісія етики суддів звертається до суду для захисту честі і гідності судді і представляє інтереси судді при розгляді справи.

Прикінцеві положення

Кодекс суддівської етики ухвалюється вищим органом суддівського самоврядування – з'їздом суддів України за результатами обговорення органами суддівського самоврядування за поданням Ради суддів України.

Зміни до Кодексу суддівської етики можуть вноситися з'їздом суддів України за пропозицією Ради суддів України або на вимогу не менше однієї третини регіональних делегацій суддів на з'їзді суддів України.